

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitvlaria Regvm Francorvm

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

Carmina Aevi Karolini

urn:nbn:de:hbz:466:1-22974

CARMINA
ÆVI KAROLINI

Nunc primùm edita ex vetustissimis illorum temporum membranis.

I.

Epitaphium Ludovici Pij Imperatoris.

Ex veteri
membrana
S. Arnulfi
Metensis.

Pæcellus meritis, famoso & nomine clarus,
Felix Augustus hic Hludovicus adest.
Corporis hic artus clausit quando ultima solvit
Humana vitæ & super altra petit.
Hic fidus, fortis, nulli pietate secundus,
Clemens, & patiens, atque benignus erat.
Ecclesias Christi ritu renovavit honesto,
Ipsius & cultor verus ubique fuit.
Cælaris hic genitus Karoli Augustique superstes
Successit regno huic sceptrum regens populi.
Quem nunc pro factis meritis jam credere fas est
Cum Christo Domino regna tenere poli.
Cujus germanus Drogo Christique sacerdos
Transiit huc corpus, condidit hoc tumulo.

Decessit autem anno imperij sui xxviii. die
xiii. Kal. Julij, anno verò ætatis Lxiiii. quie-
vitque in pace.

Hanc, æterne Deus, Cæsar Hlotharius aram
Devoto jussit corde parare tibi;
Illic sacra tui quò victima rite sacretur
Corporis, & fiat sanguine munda tuo.

II.

*Versus in laudem Lotharj Imperatoris positi
in fronte textus evangeliorum quem ipse ob-
tulit monasterio sancti Martini Metensis.*

Ex veteri
codice bi-
bliothecæ
regiæ.

Arbiter altitronus mundi formator & auc-
tor,
Quisque polorum servas cuncta potenter & ævi,
Qui regnare jubes Reges per sæcula mundi,
Hlotharium, qui nunc fultus pietate tua alma
Induperator habetur Rex augustus in orbe,
Dextera celsa tua exaltet, defendat, & ornet,
Imperium ut teneat, dilatat, firmet, adunet,
Utatur bene pace fruens & prosperitate,
Ac valeat, vigeat, vivat per sæcula felix.
Nam pius ipse Augustus Christi ductus amore
Hoc decus almificum Ecclesie prævidit ut esset,
Præfuls atque beati Martini veneratu
Hunc pulchrèque gregem librum intra scribere
jussit
Ipsius ornari auro & picturis venerande,
Ut notum faciat quantum pollet locus ille.
Sed Sigilaus parens jussit Regis studiosè
Hoc evangelium illic totum scribere jussit.
Præscripti atque gregis voluit frater fore Cæsar,
Scilicet ut humilis donum capiatque supernum.

Nempe ipse grex toto nisu cunctipotentem
Pro virtute Augusti & conjugè necnon prole præ-
catur.

Pictus * habetur ob hoc necnon Rex pagina in * vide No-
ista, tas pag.
Vt quisquis vultum Augusti hic conspexit um- 1172.

quam,
Supplex ipse Deo dicat cunctipotenti:
Lotharius requiem mereatur habere perennem
Per Dominum nostrum Christum, qui regnat ubi-
que.

III.

*Versus in fronte Bibliorum positi & aureis
litteris exarati in vetustissimo codice MS.
monasterij sancti Dionysij, qui nunc extat
in bibliotheca regia.*

Biblorum seriem Karolus Rex inclitus istam
Contexit chryso corde colens catharo.
O miranda nimis Domini sapientia summi,
Quæ præfens aderat dum celos ipse parabat.
Nec spectanda minus quòd sic disponere cuncta
Ordine composito nostri sub jure coopto.
Tu stellas stellas interposuisse videris,
Sideras vario expungens discrimine metas;
Luminibus cunctis statuens præponere solem.
Tu quoque circuiens cæli sic undique gyrum,
Nexisti mediam convexo climate terram.
Tu mare fluctuosum divisa parte locasti.
Diversas gentes habitus sic mōsque reservant.
Sed tu primatum cunctis in gentibus æquum
Sola tenes, propria reprimens virtute superbos.
Regibus & regnis semper tu jura dedisti;
Paruit atque tuis quisquis de Regibus orsis,
Culmine sublimi micuit sublimior ipse.
Felices dicti, felices sunt quoque facti.
Quique hæere tibi, tua laus & gloria regnant,
Biblorum serie de multis multa feruntur,
Correctis aliis, reprobatu denique multis.
Quosdam glorifico rexisti nomine Reges.
Sed servasse tuum tibi specialiter unum
Ac proprium Karolum claret sapientibus orbis,
Quem solem solum regali scemate clarum
Lumine conspicuum ponis, sapientia, primum.
Nunc licet atque libet feruari funditus illum
Rite modum Reges tibi quo placuisse sciuntur,
Sicque tuus dici Karolus vel possit haberi,
Pandatur saltem paucis radibusque loquelis.
Fortis namque David per te regnavit & egit,
Arma beatorum, necnon & norma reorum,
Stare docens sanctos, rursusque resurgere lapsos.
Non pateris humiles penitus tu, sancta, perire,
Quos te corde tuo satis acceptasse fatearis.

Corripis & reprimis quos corrigis, erigis æquè.
 Exerces cunctos animo quos diligis almo.
 Viribus & validis virtutes grata ministras,
 Displicuisse putant stolidi quos diligis immo.
 Rex Salomon quoniam potius tua dona petivit,
 Vt sapiens possit fieri, præcellior ullis
 Regibus existens, opibus pollebat opimis,
 Iudicioque rato tecum bona plurima sanxit,
 Doctrinæque tua mundum redimivit abundè,
 Mirificum Domino meruit quoque condere tem-
 plum,

A te secedens, in se dispendia passus,
 Dogma quod exhaustit de te, per sæcula lucet.
 Ergone tute tuum Karolum non diligis ultro?
 An hominum cuiquam humili fit corde secundus?
 An pietate calet caluitque tanta vel alter?
 Qui memorans adeo cunctarum pectore rerum
 Vt nihil auditum vel visum oblivio carpat,
 Propria sola latet delata injuria mente
 An de justitiæ dicam sileamve tenore?
 Si quid fortè minus, fateor, miseratio vincit.
 Eia age, prome manum largam; vox libera dictu,
 Testis erit verax nunc orphanus atque pupillus.
 Sic meritò cunctos istorum nomine signo,
 Dum non excipitur quisquam, nec pellitur us-
 quam.

Nec mare præterea fervens in gurgite vasto
 Hanc retinere manum potuit poteritque vel un-
 quam.

Diverse hoc linguæ diversa parte loquuntur.
 Diversi mores laudant concorditer ipsam.
 Felix ergo manus, sed mens feliciter hujus
 Pauper quæ potius secum quin constat egena,
 Non inflata tumens regalis stemmate typi.
 Sed caro dum gemmis auròque ornata refulget,
 Hæc secum semper meditatatur nocte dièque,
 Lucidior Christo quò sole resplendet ipso.
 Sicque tuum Karolum facis, ò sapientia, solem.
 Nempe ubi thesaurus, cor ubi fore rite probatur,
 Quod hujus domino semper constanter adheret;
 In quo quicquid habet, dulci pietate recondit.
 Quid si nunc ipsum terris in carne videret?
 Quo sub amore pedes quo voto figeret ori,
 Quando datam legem tanto veneratur honore?
 Quid de evangelico textu replicabo colendo?
 En ipsos apices gemmis circumdat & auro.
 O quanto Christum mens fervida diligit ista,
 Cujus amore sibi vilescunt omnia mundi.
 Est modus ut nec habens habeat nec habere cupif-
 cat.

Est & habens sicut nec habens, sed & erogat ultro.
 Illa virum virtus condigno nomine comit.
 Ecce patet Salomon quoniam, ò sapientia, temet
 Non plus dilexit Karolo sine sine beando.
 Tu quoque nec David tantis per quæque pro-
 balti.

Inter que quedam de quodam gratia factò
 Multa tibi toto debetur corde ferenda.
 Amisit David regnum, rursumque recepit.
 Morte tamen geniti tristatus valde dolebat.
 Tùque tuo Karolo reparasti regna paterna.
 Nec dolor accessit, sed amor fraternus adhæsit.
 Vnde tuum Karolum semper servabis ubique.
 Ergo nec hunc David nec Iob magis esse probatos
 Apparet planè, pro te nec plura tulisse
 Quanta tuus Karolus, mitis, pius, atque benignus,

sobrius sapiens fortis
 NHΦΑΔΕΟϞΦΡΟΝΙΜΟϞϞΠΟΥΤΑΙΟϞ
 atque justus.
 ΚΑΙΔΕ ΔΙΚΑΙΟϞ.

Æquivoco Karolo frustratus germine digno,
 Indulsi pro te sævo scævòque tyranno;
 Omnibus atque suis regno privantibus ipsum
 Tam bonitate proba, tanta pietate pepercit.
 Quin pervalde suis inimicis maxima rursus
 Prædia restituit, donans ac plura quibusdam.
 Quid mereatur herus sancti, sapientia, tantus.
 Iudicio nostro primus præ Regibus extat.
 Pragmate posco pio, populorum pectora pando.
 Præcluo profuit perprobra proprietatis.

I V.

*Versus in fronte Bibliorum aureis caracte-
 ribus exarati in vetustissimo codice MS.
 bibliotheca Colbertina, qui fuit sancti
 Stephani Metensis.*

R Ex benedicte tibi hæc placeat bibliotheca
 Carle,
 Testamenta duo quæ relegenda gerit.
 Fert quod amas, quod amare velis, quod discere
 profuit,
 Quod capias, teneas, quòdque frequenter agas.
 Corrigit, hortatur, reficit, castigat, honestat,
 Arguit, obsecrat, increpat, ornat, alit.
 Eloquentium, mores, studium componit & actus;
 Estque cibus, potus, norma, via, arma, salus.
 Interiora hominis promit, caelestia pandit,
 Aptat utrumque sibi munere plena Dei,
 Et præsentis transacta canit, præsentia monstrans.
 Singula jura silet, singula sed resonat.
 Instabilem quamvis stabilem pôst reddet amantem
 Se si fit falsis deditus ille suis.
 . . . . us ut verum credat quod continet omne
 Inde sequens veri spes fiat æqua pij.
 Dulcis amor nimium mox rite duobus in ollis
 Tertius incedat, jungat & ipse tria.
 Iam subeant menti fuerint quæ noxia culpæ,
 Per lacrimas genitus perque doloris opus.
 Sic sic cum precibus queratur gratia Christi,
 Muneris est cujus quicquid in orbe boni
 Quid volumus, petimus, facimus, quid scimus,
 habemus,
 Inde datur nostris utile non meritis.
 Aut vanum aut vacuum aut nil aut laudabile nul-
 quam
 Spiritus auctor agens cui nisi sanctus eat.
 Quo duce res adaptata patet quæ clausa latebat,
 Antea eo nutu hanc referante suo.
 Cum quo mens pollet, sine quo tenebrascit in
 umbris,
 Ceu careat luce vel tationis ope.
 Præterea corpus minuant jejunia dignè
 Casta atque excubiæ noctis ubique bene.
 Quatinus ingenium concrefcat acumine sensus,
 Cùm caro putris abit, cùm tenuata perit.
 Carne fatigata, pedetemptim gliscit acumen
 Cordis, & initium sumit habere datum.
 Cos acuit ferrum, mihi crede, secare capillum,
 Radere seu pariter absque labore caput.

Nec

Nec minus affectum iusto moderamine corpus
Intellectum effert, sanat & auget eum.
Denique dum superent gazæ, dum larga facultas,
Dum majora inhies, dum utiliora roges,
Da quod egent miseris, miserum defensio fito;
Pauper, egenus, inops te miserante boer.
Te miserante boer vivat quicumque misellus,
Te auxiliium vitæ postulat esse suæ.
Esto pater, frater, mater, foror, agnus utrinque,
Debilibus spes, res, gloria summa, dies.
Dilige iustitiam, callis comitetur amicus
Iustitiæ tecum primus ad omne bonum.
Exalta, muni, custodi, collige, lauda,
Sublima clerum seu venerare tuum.
Ædibus & sacris meritos sic defer honores
Sedibus in sanctis ut merearis opem.
Tempore manduca, bibe, dormi, surge, labora.
Sunt facienda suis omnia temporibus.
His habitis aliisque bonis in nomine trino
Cunctipotentis heri cum deitate sui,
Hujus ab initio thomi scrutarier oro
Ejus scripta pia mente, opere, fide, ero.
Hic fons, hic doctrina potens, hic flumina opima
Ecclesiæ sanctæ candidigra nive.
Scilicet alticanori quinque volumina Moyfi
Iuncta nitent mortem illius usque canant.
Iosue dux ducens confurgit fortis in armis
In patriam populum jure tenente locum.
Septimus ecce liber censorum nomina fatur
Quorum Hebræa fuit sub ditione manus.
Horum facta, genus, tempus, loca, bella, triumphi
Sunt inserta sibi debito honore sui.
Femina quis sociata sedet Ruth nobilis unâ,
Quam Iob exiniæ consequitur fidei.
Hunc imitare libens; quoniam patientia pura
Exitit, ac nobis magna figura fuit.
Quattuor & Regum libri bis octo Prophetas,
Ante, quibus David jungitur hymnicus.
Hymnica psalmodum cecinit qui carmina David,
Plurima de Christo mystica serpe loquens.
Prodiit ex cuius regali virgo Maria
Semine, quæ peperit virgo beata Deum.
Pacifcus Salomon, necnon sapientia iuxta,
Tertius est Iesus continuatus eis.
Post Paralypomenon, Ezras quoque, sive Nemias,
Hinc Hester, Iudith, & Tobias recinit.
Inclita bella deinde tonant Machabea quondam
Pro lege ac patria proque salute data.
Hæc scriptura quidem breviter memorata vetusta
Stat quantumquam modico rusticolique stilo.
Initiant testamenti præcepta novelli
Bis duo concordæ famine sanctivomi,
Matthæus, Marcus, Lucas, cellisque Iohannes,
In sensu parili dogma tonando Dei;
Personæ quorum variæ, doctrina sed una,
Vnus utrisque tenor, una sequenda via.
Hi quid vel quæ quanta seu vel qualiter egit
A patre descendens natus ubique docent.
Hinc hominis primo facies ascribitur orsus,
Est quia fat Domini cælitus ex genesi.
Forma leonis inest pulchrè formata secundo,
Quod terigij rura devia voce sua.
Rebus ait sacris siquidem quia tertius, inde
Nunc olli species imprimitur vituli.
Mote aquilæ quoniam transcendit sidera quartus,
Ejus ob id specimen sthematis ipse gerit.
Tom. II.

Quis & apostolicos Lucas quos edidit actus
Subdit, ubi totus instruitur populus.
Catholicæ hinc septem redolent mirabile cartæ,
Format apostolicus quas operando stilus.
His hærent bis septem Pauli scripta deinde,
Antè lupina cui vox, modò ovina micat.
Hoc concludit opus jam visio sancta Iohannis,
Visio sancta satis, ac memoranda nimis.
Hæc nova rite cluit feries subjuncta priori,
Vmbra prior quarum, causaque posterior.
Ergo iter est duplex utriusque effectus in uno,
Quo tibi buente datur scansio celsa poli
Hic quia divitiæ æternæ vitalia mensæ
Implent omnino nectare perpetuo.
Hic paradysæ tuus nitida ratione patefcit
Multimodus fructus melliferæque locus.
Hic sitiens potum, esuriens panem, anxius æquæ
Lætitiam inveniet, letus & inde fiet.
Hæc tamen in hoc mortali dum corpore quisquis
Degit habetque magis, plus ab amore velit.
Sic filigna magis dentur, magis aestuat ignis.
Sic mage vina sicut prout mage quisque bibit.
Cum verò spes res fuerit, tunc plentier horum
Plenus amator erit, jam faciatus ero.
Ad quod hæc domus, hæc doctrina, hæc semita
tantum
Mens instet verè sub deitatis ope.
In phycis, logicis, etiam moralibus istic
Omnia sunt, lector, in brevitate tibi.
Hic hic argentum, aurum, gemmæ, vascula,
vestes,
Et quicquid terræ carius esse valet.
Hic & lex preciosa. Nihil preciosius illa
Aut est, aut viget, aut ridet, olève sacrè.
Iusta jubens, injusta vetans, mala cuncta repellens,
Omnibus inque bonis nobilitate potens.
Discidium, furor, ira, dolus, discordia, rixa
Consilio legis hujus obire queunt.
Erudit indoctos, quosdam sapientibus æquans,
Contribuit mediis dogma salutaris ita.
Magna pluit magnis, disponit parvula parvis.
Est in utroque stilus iustitiæ validus.
Noticiam Iesu præbet confessio munda.
Extat ea en homini lex veneranda sibi.
Extat ea en homini lumen per compita mundi,
Terribili voce lux & origo sui.
Artibus ingenus præcellit dignius ista
Ars, genere, eloquio, vi, ratione, vice.
Vtile sive decens necnon perstringit honestum.
Imbuit, exornat, instruit, armat, armat.
Hæc aperit totus postquam mutaverit orbis
Quid sit ibi Ecclesiæ mox reditura citim.
Terre tibi plures quosdam demulcet & illic
Fixa futura notans nec dubitata quidem.
Antè tamen referat clarè primordia cosini,
Et per quam illius esse fuit sopheriam.
In primis cæli terræque marisque creator,
Ipsius & natus, Spiritus atque agius.
Hujus ab amne fluit divina scientia latè,
Mundam pestiferis expolians tenebris,
Quoque modo quisquis caveat munitus ab armis
Hostis perverfi tela inimica nimis.
Quadrivium gignit virtutis nobile fanè,
Terrigenum mittit per quod in astra genus;
Hæc quam multiplici sermone salubria semper
Attahit atque monet, sive monendo jubet.
G G g g g

Hæc jubet, atra fugat, dehinc fallacia pellit,
 Vera supetna cupit. Hæc facit, illa fugit.
 Exul ab exilio dapibus solatur opimis,
 Cùm legit aut relegit, eùmque relecta sapit.
 Hæc mala vile vehit cœcinitia temporis hujus,
 Nec digna æternis æstimat esse bonis,
 Aut ea cerne timet, tantum formidat amare
 Quantum ne non sit cœtibus in superis.
 Hic Dominus loquitur, hic nos ei corde loqua-
 mur,
 Quò nil majus adit nil vel adire potest.
 Quisquis es instructus mundanis usibus hisce,
 Quis Salomon opibus ditior emicuit,
 Hoc concessa cui dives sapientia fecit,
 Regibus ac cunctis hunc ea præposuit.
 Tu quoque qui es humilis, prudens, intentio
 sancta,
 Se propter sôphiam dilige, posce, cape.
 Annon plus id pro quo aliud fit quàm actio que
 fit.
 Setamen hæc sôphia plus nec habere quit.
 Ergo Deus trinus, pax, seu sapientia vera,
 Ultra non laus, nec verificalis apex.
 Huic operi magno magnis te nîsibus aptas,
 Inclite Rex Carole, lumine care mage.
 Es splendor populi, lux mundi, gloria regni,
 Et bonitate prior, nec pietate minor,
 Nunc etiam cunctis prælatus justius alme
 In genere humano nîsu, opere, arte, fide.
 Vi David, intellectu Salomon benedictio,
 In specie Iosêph, spe Induperator ovans.
 Qui mare, qui terram, qui totum continet orbem,
 Te conservet, amet, ducat adusque polum.
 Sit tibi honor, pax, ordo, decus, patientia, regnum,
 Prosperitas omnis, & sine fine vale.
In fronte novi testamenti.
 Exulta latere satis, Rex inclite David,
 Egregij voti compos ubique tui.
 Carle decus regni, fax cosini, gloria cleri,
 Ecclesiæ fautor, militiæque decor.
 En jam lecta tibi series transecta vetusta.
 Sed nova rite sequens ista legenda patet.
 Cujus in initio clarè primordia clara
 Matthæus Domini concinit ex genesi.
 Ceu leo per deserta, fremit deserta minando
 Vox tua, Marce, suo sulca perenne Deo.
 Mystica sacra sacre partis per quatuor orbis
 Fert studium Luca lucis ab arce pix.
 Ad genitum patris super æthera, celsè Iohannes,
 Scandis, & ex verbo verba colenda canis.
 Eximij hi jaciunt latè mysteria Christi,
 In sensu parili conveniuntque sibi.
 Plurîve minûsve vel æqua boant, sua sicque de-
 hiscunt.
 Attamen effectus unus utrinque novus.
 Hoc evangelium sanat, blanditur, honorat,
 Castigat, reficit, munit, honestat, alit.
 Hic modus effandi, hic virtus, hic actio munda,
 Hic cibus, hic potus, hic benedicta salus.
 Hic vita, caritas, via, spes, verûmque, fidèlque,
 Seu bona cuncta simul consociata vigent.
 His assuesce dilî, hæc meditare, hæc dilige, sive
 In sermone opere hæc habitare stude.
 Rex bone, Rex sapiens, Rex prudens, Rex ve-
 nerande,
 Rex Carole alme vale cum pietatis ope.

Det tibi sceptrâ patris Iesus, confirmet, adunet,
 Præmia sanctorum ut merearis. Amen.
In fine codicis.
 O decus, ô veneranda salus, ô splendide David,
 Rex Carole alme vige cunctipotentis ope.
 Gloria, laus, honor, omne decens, miseratio,
 clemens,
 Pictus es hic studio artis ab eximio.
 Sed quia tam hæc rutilans species it non nisi fecit
 Vera tui omnis cui cedit imago viri,
 Es prior effigie, sensu prior, artibus, odis.
 His prior aut illis, restat in ambiguis.
 En bene grata tuis hæc ignoratio, David,
 Fulget ubique locus lætitiæ nimius.
 Fert & eis manifestè quòd sis major utrinque
 Magnis in cunctis omnibus orbe viris.
 Iusta jubes, injusta vetas, mala cuncta recidis.
 Dictis seu factis is via sancta tuis.
 Quæ canis ipse facis, neque in his reprehensio
 fordet,
 Aut in utroque nisi actio pura Dei.
 Ecclesiæ foror, cleris populisque levamen
 Ordinibûsque sacris quam sacer ordo satis.
 Per te Pontifices pueros cum chrisimate sancto
 Nomine de Christi rite novare queunt;
 Quis tribuis meritis merito deitatis honores,
 Dum te subdis eis corde, opere, ore, fide.
 Scis ideo servas quòd portio debeat ite
 Prima tui Domini, qui dedit esse tibi.
 Pauper, egenus, inops, vidua, orfanus, anxius,
 orbis,
 His aliisque datus es pater atque cibus.
 Iudicij volus totiens extrema diei,
 Quòdque putris caro sis ac periturus homo.
 Propterea es iustus, prudens, fortis, moderatus.
 Semper larga manus, & pietatis opus.
 Quis pluvie guttas, numerum quis novit harenæ,
 Telandare potest pleniter aut meritè.
 Ceu plumbum argento, as auro, nus sidere distat,
 Gemma vitro, scandit plus tua fama modò.
 Antè Brito stabilis fiet vel musio muri
 Pax bona quàm nomen desit honòsque tuum.
 Iam jam pro tanto, pro tali Rege profusus
 Orbis agat mecum totus abundè preces,
 Ut valeat, vigeat, vivat per sacula felix,
 Utatur pace, prosperitate fruens,
 Regnum habeat, teneat, dilateat, fulciat, ornet,
 Addat ei jura legis ab arce pia,
 Insuper his habitis præclare in tempore mortis
 Perpetuam requiem hic mereatur. Amen.
*In ultima libri pagina, ante imaginem cujus
 mentio facta est in Notis pag. 1276.*
 Hæc etiam pictura recludit qualiter heros
 Offert Vivianus cum grege nunc hoc opus.
 Ante ubi post patrem primites mundus amandus
 Sigualdos iustus summus aregarius.
 Quis tribus est probitas, pietas, verûmque, fidèl-
 que,
 Cetera honesta quoque consociata simul.
 Quartus his hæret junctus sanctissime David,
 Qui te vi tota mentis amore colit.
 Hi proni tibi met Domino de parte beati
 Martini ac fratrum ecce librum tribuunt;
 Cujus honore rogant placeat, laudetur, ametur,
 Scrutetur, profit, auxilietur, alat;

In quo nil aliud quam fratrum sola voluntas
 Ex tua quas villis iussio reddiderat.
 Reddis eas, Cæsar, Martini pro veneratu,
 Domini seu precibus semper amabilibus
 Perpetui, necnon Briccij turamine sancti,
 Proque aliis reliquis, ô paradise, tuis.
 Immo magis pro te, Iesu salvator amate,
 Sis ut ei vita denique perpetua.
 Pro famulis nobis etiam oratoribus aptis,
 Quos sitis obruerat, frigus, & atra fames.
 O Rex, ô reverende, fiat renovatio fixa
 A mercede tua sive salute tua.
 Prævaleat regale decus, superetque potestas
 Regum de more qui colere bonum.
 Præceptum genitoris, avi, proavi renovasti.
 Hoc stet, in honore maneat, hoc nec obire queat.

Quod tua sancta manus nuper firmavit honestè
 Præcepti serie, prorsus eat stabile.
 Quid facient alij Regis mutatio tanti
 In factò hoc fuerit si hoste vigente malo.
 I procul atque procul scelus hoc crudele per
 omne.
 Tu propè justitia vince nociva, fuga.
 Quas laudes tibi, quas grates, quæ carmina
 David,
 Quod par dulce melos, vox lira, corda canet.
 Nos liquidem psalmos, Missas speciale precamur,
 Psillemus pro te, conjuge, prole, pie.
 Sic nostri verè post nos quicunque futuri
 Assiduas fundent multiplicetque preces.
 Sint tibi spes, virtus, lumen, victoria, Christus,
 Pax, laus continuè, Rex bone David ave.

FINIS.

NOVÆ ADDITIONES AD NOTAS.

Pag. 997. linea 56. post esse debere adde.
 Alibi pueros vigis non cædunt, sed eorum
 aures vellunt, præsertim in Gallia Narbonensi.
 Pag. 1064. linea 9. post vocem Meldensis
 adde, & ex veteri charta Patriciacensi edita à Pe-
 ratdo in monumentis historie Burgundicæ pag.
 42. Proclamantes quod non deberent episcopalem
 receptionem facere apud sanctum Marcellinum,
 qua capella est, non vicus publicus, Burchardus
 confirmat &c.
 Pag. 1094. linea 5. adde. Offonis villæ mon-
 asterij dicati in honore sancti Leodegarij marty-
 ris mentio extat in præcepto Ludovici Transma-
 rini quod à Perardo editum est in monumentis hi-
 storie Burgundicæ pag. 165.

Pag. 1104. post lineam 43. adde sequentia.
 CELLA FRAXILLII] Certum est monaste-
 rium illud fuisse situm in Vasconia. Fortassis in
 diocesi Auscensi, cum Cimotæ præponatur. In
 chartulario monasterij Cimorrensis legitur San-
 saltrum de Cella Fraxilli fecisse conventionem ut
 Sansfuri de Agun acciperet filiam suam nomine
 Sancia uxorem. Qui cum vellet facere nuptias,
 Guillelmus de Beccava contraxerat ei, quia erat
 senior ejus. Hoc audiens Sansfuri, dedit ei quin-
 que solidos ut eam à toto relinqueret & firmaret
 sibi Sansfuri generum suum & omnem proge-
 nem ab ea descendemem. In eodem chartulario
 reperitur mentio cujusdam Militis cui nomen erat
 Fortoni de Cella Fraxilli, qui vivebat anno
 M C X X I I I I. Fortean Cella Fraxillij monaste-
 rium est quod hodie dicitur Cella-Medulphi,
 vulgò Saramon, in diocesi Auscensi.

CIMORRA] Sic scribunt omnes veteres. At
 in tomo quarto Gallie Christiane scriptum est
 Simorra. Vetus monasterium beate Mariæ Vir-
 gini dicatum, in quo servantur reliquie sancti
 Ceratij & sancti Saturnini. Istius monasterij hos
 Abbates fuisse reperio in vetustis tabulis.

Forto, sive Fortunus, circa annum 1020.
 Otto Archiepiscopus Auscensis, circa an-
 1030.

Pontius anno 1055. & 1068.
 Gastonus.

Astarus.

Lærus, Astaris successor, circa an. 1070.

Bernardus, Læri successor.

Pontius Episcopus Bigorritanus, circa an.
1076.

Petrus de Petiano, an. 1080. & 1090.

Vvillemus an. 1118. & 1122.

Petrus 1143. 1146.

PICIANO] vulgò Pessan in diocesi Aus-
 censi. Vetus charta Cimorrensis monasterij: Et
 mihi remansit hereditas monasterium quod vulgò
 dicitur Pessian in honore constructum sancti Ar-
 changelii Michaelis, situmque in territorio Asta-
 riacensi.

S. SAVINI] in valle Levitanensi & diocesi
 Turbiensi. Vide historiam Benearensem illustris-
 simi viri Petri de Marca Archiepiscopi Parisiensis
 lib. 9. cap. 2.

Pag. 1206. linea 19. adde. Karolomannus Lu-
 dovici Balbi filius confirmavit anno DCCCLXXXI,
 commutationem factam inter Geilonem Episco-
 pum Lingonensem & Baldricum fidelem Regis;
 ut pater ex ejus præcepto, quod Perardus edidit
 in monumentis historie Burgundicæ pag. 158.

Pag. 1207. linea 41. post Domini magna est
 adde. Heic tamen magnus dies non significat
 diem Paschatis, sed feriam quintam sancte heb-
 domadae, qua penitentes reconciliabantur. Ca-
 pitula Herardi Archiepiscopi Turonensis cap. 14.
 in die magno cana reconciliandi. Alibi dies mag-
 nus &c.

Pag. 1228. linea 65. adde. Vide supra pag. 1181.

Pag. 1233. linea 57. adde. Vide capitula Ka-
 roli Calvi tit. XXV 111. cap. 12.

Pag. 1266. linea 24. adde. Vetus glossarium
 collectioni Dionysij Exigui additum in veteri co-
 dice sancti Stephani Metensis qui nunc habetur
 in bibliotheca Colbertina: Sediciosus, id est, quò
 risos & dissensiones vel injurias necnon qui dicitur
 in rustica parabola ungarib.

Pag. 1267. linea 64. scribe sic. OCCASIO-
 NIBVS] Veteres libri & editio Sirmondi ha-
 bent occupationibus. Nos tamen mutavimus &c.

Pag. 1269. linea 46. adde. Eccardi porrò Co-

GGgg ij